

მონაცემთა ბაზის უკანონო გამოყენების აკრძალვა და მართლზომიერი ფლობიდან მისი გამოთხოვა

I. შესავალი

„საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონი ვრცელდება იმ საავტორო ქონებრივ და პირად არაქონებრივ უფლებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებზე, რომლებიც წარმოიშობა მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებთა შექმნისას და გამოყენებისას (საავტორო უფლებები)¹, ასევე მონაცემთა ბაზის დამამზადებლის უფლებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებზე (მომიჯნავე უფლებები)². ამით ინტელექტუალური საკუთრების მოქმედების სივრცეში ექცევა ადამიანის ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი ნაყოფი (ნებისმიერი ქმნილება, რომელიც არის ინტელექტუალური შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგი).³

სტატიაში განხილულია „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ნ“ ქვეპუნქტი, რომელიც ეხება მონაცემთა ბაზაზე უფლებებს და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1210-1139-2012, რომელმაც გამოკვეთა მნიშვნელოვანი ასპექტები და საკითხები მონაცემთა ბაზის სახეობებთან, მახასიათებლებთან დაკავშირებით. ნაშრომის მიზანია ხსნებული გადაწყვეტილების ანალიზის საფუძველზე შეაფასოს და ჩამოაყალიბოს ინფორმაციის ერთობლიობის მონაცემთა ბაზად მიჩნევის დადგენილი პრაქტიკა და შესაბამისი სამართლებრივი კრიტერიუმები.

II. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მისი კუთვნილი მონაცემთა ბაზის უკანონო გამოყენების გამო და მოითხოვა მოპასუხისათვის გამოყენების აკრძალვა და აღნიშნული ბაზის მოსარჩელისათვის დაბრუნება. მოსარჩელე 2001 წლიდან

¹ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი.

² იქვე, პირველი მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი.

³ ძამუკაშვილი, 2002, 13.

ენოდა სატელეფონო საინფორმაციო მომსახურებას და ბაზარზე წარმოდგენილია „საინფორმაციო ცენტრ 09-ის“ სახელით. სატელეფონო-საინფორმაციო მომსახურების განვეისათვის მოსარჩელე იყენებს ნუმერაციის რესურსს, 09-ს, რის უფლებასაც მას 2007 წლიდან ანიჭებს საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია. ამასთან, სატელეფონო-საინფორმაციო მომსახურების განწევა ეფუძნება სისტემური და მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით შექმნილ ინფორმაციის საძიებელ ბაზას, ე.წ. მონაცემთა ბაზას, რომელიც დამუშავებულია ელექტრონულ ფორმატში კომპიუტერული პროგრამის უზრუნველყოფით და ეფუძნება წლების განმავლობაში მოპოვებულ და დამუშავებულ ინფორმაციას. ამ მონაცემთა ბაზის მეშვეობით მოსარჩელის მიერ წარმოებს კონკრეტული სატელეფონო აბონენტისათვის მოთხოვნილი ინფორმაციის მოძიება და მისთვის მიცემა. მოსარჩელის ძირითადი საქმიანობის საგანია ყველა შესაძლო მოთხოვნილი ინფორმაციის მოპოვება/დამუშავება და სათანადო მონაცემთა ბაზაში მოქცევა, რისთვისაც მან ხარისხობრივი და რაოდენობრივი თვალსაზრისით განახორციელა არსებითი ინვესტიცია, შექმნა უნიკალური მონაცემთა ბაზა და მოახდინა მისი დეპონირება საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის ცენტრში – საქპატენტში. რაც შეეხება მოპასუხეს, იგი 2006 წლიდან ენოდა სატელეფონო საინფორმაციო მომსახურებას და ბაზარზე წარმოდგენილია „საინფორმაციო ცენტრ 08-ის“ სახელით. სატელეფონო-საინფორმაციო მომსახურების განვეისათვის მოპასუხე იყენებს ნუმერაციის რესურსს, 08-ს, რის უფლებასაც მას ამ საქმიანობისათვის 2006 წლიდან ანიჭებს ასევე საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია.⁴

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადანწყვეტილება, რომლითაც საქმე განსახილველად ხელახლა დაუბრუნდა სააპელაციო სასამართლოს, ემყარებოდა იმას, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ არ იყო სიღრმისეულად გამოკვლეული მტკიცებულებები. საკასაციო სასამართლომ დაასახელა ის ფაქტები, რომელთა გამოც მიიჩნევს, რომ მონაცემთა ბაზის შინაარსისა და მისი მახასიათებლების დადგენის კონტექსტში, ქვედა ინსტანციას საკითხი თანმიმდევრულად და სიღრმისეულად არ შეუსწავლია.

⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადანწყვეტილება №ას-1210-1139-2012.

III. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსჯელობა

1. მონაცემთა ბაზა, როგორც ნაწარმოები

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს მონაცემთა ბაზის სახეობებზე, რაც მნიშვნელოვანია საკითხის სწორად გადაწყვეტისათვის, რადგან მონაცემთა განსხვავებული ბაზები სხვადასხვა სამართლებრივ შედეგს განაპირობებს. კანონი განმარტავს მონაცემთა ბაზას: სისტემური ან მეთოდური წესით განლაგებული ნაწარმოებების ან/და სხვა მონაცემებისა და მასალის კრებული, რომელიც ინდივიდუალურად ხელმისაწვდომია ელექტრონული ან სხვა საშუალებებით.⁵ საავტორო უფლებები თუ წარმოიშვება მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოების შექმნისაგან, ფონოგრამა, ვიდეოგრამა და მონაცემთა ბაზა განეკუთვნება მომიჯნავე უფლებებს.⁶ მომიჯნავე უფლებების დაცვის დამკვიდრება იმ მიზეზითაა განპირობებული, რომ ავტორის მიერ შექმნილი ნაწარმოები, რაც შეიძლება ფართო საზოგადოებასთან გავრცელდეს, შესაბამისად, გამომცემლები, პროდიუსერები, ფონოგრამის ავტორები არიან ისინი, ვინც აღნიშნული მიზნის განხორციელებას უზრუნველყოფს.⁷ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონი“ ორი ტიპის მონაცემთა ბაზის არსებობას ითვალისწინებს: პირველი შედგენილ ნაწარმოებად მიიჩნევა, მეორე არ არის ნაწარმოები, მაგრამ მისი მახასიათებლებიდან გამომდინარე ცალკე დაცვის ობიექტია.⁸ აქედან გამომდინარე, სწორი სამართლებრივი დასაბუთების ორგანიზებისათვის აუცილებელია, განისაზღვროს რა სახის ინფორმაციისაგან შედგება მონაცემთა ბაზა და როგორ ხდება მისი მოქცევა მონაცემთა ბაზაში.

იმ შემთხვევაში, თუ საქმეში არსებული მონაცემთა ბაზები ნაწარმოებია, აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ მისი სამართლებრივი დაცვის თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ დაცვის საგანია არა მასში შემავალი ინფორმაცია (რაც შეიძლება დაცვის ობიექტი იყოს მონაცემთა ბაზისაგან დამოუკიდებლად), არამედ მონაცემთა ბაზაში მასალის ორიგინალური შერჩევა და გან-

⁵ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ნ“ ქვეპუნქტი.

⁶ ძამუკაშვილი, 2002, 77; Oriola, 2004, 204.

⁷ იქვე.

⁸ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტი; 54-ე მუხლის პირველი პუნქტი; Berne Convention for the Protection of Literary And Artistic Works, 1979, Art. 2(5); Oriola, 2004, 208.

ლაგება⁹. ხოლო, თუ ჩაითვლება, რომ მითითებული ბაზები ნაწარმოები არაა, მაშინ მნიშვნელობა ენიჭება მის შინაარსს, როგორც ერთიან საინფორმაციო მასივს და მისი დამზადებისათვის მნიშვნელოვანი რესურსისა და ინვესტიციის გაღებას.¹⁰ ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქმეში წარმოდგენილი ს. ჯორბენაძის დასკვნით განმარტებულია, რომ სიტყვების, ტერმინების ნაწარმოებად მიჩნევა შეუძლებელია.¹¹ ამრიგად, „ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი“ ჩაითვლება შედგენილ ნაწარმოებად და მონაცემთა ბაზად, რომელიც მასალების და არა ნაწარმოებების კრებულია¹². აქედან გამომდინარე, მონაცემთა ბაზას, როგორც შედგენილ ნაწარმოებს, ახასიათებს ზოგადად ნაწარმოების ყველა ნიშან-თვისება იმ თავისებურებების გათვალისწინებით, რაც შეიძლება ახასიათებდეს შედგენილ ნაწარმოებს¹³. შესაბამისად, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, შედგენილი ნაწარმოების ავტორს ეკუთვნის საავტორო უფლება მასალის შერჩევასა და განლაგებაზე, რაც მისი ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგია. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მის გადაწყვეტილებაში განმარტა შედგენილი ნაწარმოების ავტორების უფლების შესახებ და აღნიშნა, რომ შედგენილ ნაწარმოებში შესული ნაწარმოების ავტორს შეუძლია გამოიყენოს საკუთარი ნაწარმოები სხვა შედგენილი ნაწარმოების შესაქმნელად, თუ სახელშეკრულებო ბოჭვის ფარგლებში მან საკუთარი ნაწარმოების ასეთ გამოყენებაზე უარი არ განაცხადა, ამასთან, ამგვარი გამოყენებით არ უნდა შეილახოს, როგორც შედგენილი ნაწარმოების ავტორის, ასევე მასში შესული სხვა ნაწარმოების ავტორის საავტორო უფლებები¹⁴. შესაბამისად, როდესაც საუბარია მონაცემთა ბაზაზე, რომელიც არის ნაწარმოები, აუცილებელია, ის ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგს უკავშირდებოდეს¹⁵, სადაც გამოკვეთილია ავტორის პიროვნება, რომელმაც შესძინა ნაწარმოებს სიახლე და ორიგინალობა, მაგრამ, ასევე ყურადსაღებია, რომ ამ სახის

⁹ Berne Convention for the Protection of Literary And Artistic Works, 1979, Art. 2(5).

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ს-1210-1139-2012.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის, 2009 წლის 1 დეკემბრის გადაწყვეტილება №ს-468-780-09.

¹² იქვე.

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ს-1210-1139-2012.

¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 30 მარტის გადაწყვეტილება №ს-173-162-2014.

¹⁵ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council on the Legal Protection of Databases, 11 March 1996, para. 15.

მონაცემთა ბაზისათვის მნიშვნელობა ენიჭება არა მონაცემთა ბაზაში განთავსებულ ინფორმაციას, არამედ, როგორ მოხდა ავტორის მიერ მასალის შერჩევა და მისი შესაბამისად განლაგება.¹⁶ „მონაცემთა ბაზის სამართლებრივი დაცვის შესახებ“ ევროკავშირის დირექტივა პირდაპირ აღნიშნავს, რომ მონაცემთა ბაზის საავტორო უფლებებით დაცვის უფლებამოსილების განსაზღვრისათვის ინტელექტუალურ-შემოქმედობითობის კრიტერიუმი არის მთავარი ელემენტი და მონაცემთა ბაზის შეფასებისათვის, ესთეტიკური და თვისებრივი კრიტერიუმი მხედველობაში არ მიიღება¹⁷.

ფრანგული სამართალი მონაცემთა ბაზისათვის (დამოუკიდებელი ნამუშევრების, მონაცემების ან სხვა მასალების კრებულს, რომელიც მოწყობილია სისტემატიურად ან მეთოდურად და შესაძლებელია ინდივიდუალურად შეფასდეს ელექტრონული ან სხვა საშუალებებით), რომელიც ნაწარმოებად მიიჩნევა, მნიშვნელობას ანიჭებს შინაარსის შერჩევისა და განლაგების საკითხს: თარგმანის, ადაპტაციის, ტრანსფორმაციის ან გონების ნაწარმოებების ავტორები სარგებლობენ კანონმდებლობით გათვალისწინებული დაცვით, ორიგინალური ნაწარმოების ავტორის უფლებების შელახვის გარეშე. იგივე ეხება ანთოლოგიების ან სხვადასხვა ნაწარმოებების ან მონაცემების კრებულების, მათ შორის, მონაცემთა ბაზებს, რომლებიც, მათი შინაარსის შერჩევის ან განლაგების გამო, ინტელექტუალური შემოქმედებაა.¹⁸

2. მონაცემთა ბაზა, რომელიც არ არის ნაწარმოები

მონაცემთა ბაზა არ მიიჩნევა ნაწარმოებად, თუკი მონაცემთა ბაზის დამაზადებელი არის პირი, რომელიც ადასტურებს, რომ მან განახორციელა ხარისხობრივი თუ რაოდენობრივი თვალსაზრისით არსებითი ინვესტიცია¹⁹ მონაცემთა ბაზის შემცველობის შეძენის, მოპოვების, დაზუსტების ან წარმოდგენის მხრივ, სარგებლობს განსაკუთრებული უფლებით, არ დაუშვას მისი მთლიანი შემცველობის ან ხარისხობრივად ან/და რაოდენობრივად შეფასებული მნიშვნელოვანი ნაწილის ამოღება ან/და ხელახალი გამოყენება.²⁰ მხედველობაშია, მონაცემთა ბაზა, რომელიც შედგება ფაქტებისაგან, ინფორმაციებისა-

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ს-1210-1139-2012.

¹⁷ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council on the Legal Protection of Databases, 11 March 1996, para. 16.

¹⁸ Intellectual Property Code of the French Republic, 1 July 1994. Art. L112-3.

¹⁹ Hugenholtz, 2019, 1009.

²⁰ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 54-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

გან, სხვადასხვა ხასიათის ცნობებისაგან და ა.შ., რომლებიც არ მოითხოვენ ინტელექტუალურ-შემოქმედებით საქმიანობას, მაგრამ კანონი ითვალისწინებს ასეთი სახის მონაცემთა ბაზის დამამზადებლის უფლებების დაცვას, რადროსაც მხედველობაში მიიღება ის რესურსები, რომლებიც დაიხარჯა მონაცემთა ბაზის დამამზადებაში²¹. დაახლოებით მსგავსი შინაარსი აქვს „საავტორო უფლებების შესახებ“ გერმანულ კანონს, რომელიც აღნიშნავს, რომ მონაცემთა ბაზა, (რომელიც არ მიიჩნევა ნაწარმოებად და არის ცალკე დაცვის ობიექტი) წარმოადგენს მონაცემების ან/და დამოუკიდებელი ელემენტების კრებულს, რომელიც სისტემატურად ან მეთოდურად არის განლაგებული და ინდივიდუალურად ხელმისაწვდომია ელექტრონული ან სხვა საშუალებებით და რომლის მიღება, შემოწმება ან წარდგენა საჭიროებს მნიშვნელოვან ხარისხობრივ ან რაოდენობრივ ინვესტიციას²². ხოლო, მონაცემთა ბაზა, რომლის შინაარსიც ხარისხობრივად ან რაოდენობრივად მნიშვნელოვნად იცვლება, ჩაითვლება ახალ მონაცემთა ბაზად იმდენად, რამდენადაც ცვლილება საჭიროებს მნიშვნელოვან ხარისხობრივ ან რაოდენობრივ ინვესტიციას²³.

ქართული და გერმანული კანონმდებლობის მსგავს მოწესრიგებას ითვალისწინებს „მონაცემთა ბაზების სამართლებრივ დაცვის შესახებ“ ევროკავშირის დირექტივა, რომელიც აღნიშნავს, რომ „მონაცემთა ბაზა“ ნიშნავს დამოუკიდებელი სამუშაოების, მონაცემების ან სხვა მასალების კრებულს, რომლებიც დალაგებულია/მოწყობილია სისტემურად ან მეთოდურად და ინდივიდუალურად ხელმისაწვდომი ელექტრონული ან სხვა საშუალებებით.²⁴ დირექტივა ხაზს უსვამს ადამიანური, ტექნიკური და ფინანსური ინვესტიციის გაღების აუცილებლობას, მონაცემთა ბაზის შექმნისათვის, რომელიც აუცილებელია ასეთი ტიპის მონაცემთა ბაზის სახეობისა და მნიშვნელობის დასადგენად.²⁵

ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო იზიარებს მონაცემთა ბაზის სახეობის დადგენისა და გამიჯვნისათვის ინვესტიციის არსებობის აუცილებლობას, მისი შეფასებით, იმისათვის, რომ მონაცემთა ბაზის დარღვევა დადგინდეს, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაირკვეს მოსარჩელემ, რომელიც სასამართლოში დავობს, რა ტიპის არსებითი ინვესტიცია გაიღო აღნიშნული

²¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება N ას-1210-1139-2012.

²² Act of Copyright and Related Rights of the Federal Republic of Germany, 9 September 1965, Section 87a(1).

²³ იქვე, Section 87a(2).

²⁴ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases, 11th March 1996, Art. 1(2).

²⁵ იქვე, Art. 7(1).

ბაზის შექმნისათვის.²⁶ ამასთან, მონაცემთა ბაზის შექმნაში ინვესტიცია შეიძლება შედგებოდეს ადამიანური, ფინანსური ან ტექნიკური რესურსების გამოყენებაში, მაგრამ ეს უნდა იყოს არსებითი რაოდენობრივი ან ხარისხობრივი თვალსაზრისით (რაოდენობრივი შეფასება ეხება რაოდენობრივ რესურსებს, ხოლო ხარისხობრივი შეფასება იმ ძალისხმევებს, რომლებიც არ შეიძლება იყოს რაოდენობრივი, როგორცაა, ინტელექტუალური ძალისხმევა ან ენერგია).²⁷ ეს პოზიცია არაა ინციდენტურად, მხოლოდ ერთ კონკრეტულ საქმეში გამოყენებული, არამედ ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს განგრძობითი და სისტემური პრაქტიკაა.²⁸

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, მონაცემთა ბაზა მხოლოდ დაჯგუფებული მონაცემების ერთობლიობა არ არის, მისთვის მნიშვნელოვანია რა ინვესტიცია გაიღო დამამზადებელმა აღნიშნული მონაცემების შეგროვებაში, დაჯგუფებაში შეძენასა და მოპოვებაში. შესაბამისად, საქართველოს უზენაესი სასამართლო მიიჩნევს, რომ განსახილველი საქმე ეხება მეორე ტიპის მონაცემთა ბაზებს, რომლებიც არ არის ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგი, შესაბამისად აღნიშნავს, რომ სააპელაციო სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს განხორციელდა თუ არა ხარისხობრივი თუ რაოდენობრივი თვალსაზრისით არსებითი ინვესტიცია მონაცემთა ბაზის შემცველობის შეძენის, მოპოვების, დაზუსტების ან წარმოდგენის მხრივ და კონკრეტულად რაში გამოიხატა არსებითი ინვესტიციის განხორციელება. იმისათვის, რომ მონაცემთა ბაზის სახეობა გაიმიჯნოს, ყურადღება უნდა მიექცეს მთლიანად მასალებს, მის შინაარსს, განლაგებასა და ერთობლიობას. საკითხის სწორად გადაწყვეტისათვის მხოლოდ მასალების ერთობლიობის არსებობა არ არის საკმარისი, საჭიროა ყველა დეტალზე სიღრმისეული ყურადღების მიქცევა, რადგან მონაცემთა ბაზის სხვადასხვა სახეობას განსხვავებული მახასიათებლები და მოწესრიგების სფერო აქვს.

3. ექსპერტიზის მიერ შედარებული მონაცემთა ბაზები

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს მონაცემთა ბაზების შედარებასთან დაკავშირებით ექსპერტიზის დასკვნაზე, სადაც შედარებული მონაცემთა ბაზის 242 ცხრილიდან 205 ცხრილი ვერ მოიძებნა მოსარჩელის მონაცემთა ბაზაში ან შედარება ვერ მოხერხდა ცხრილების სტრუქ-

²⁶ Fixtures Marketing Ltd v. Oy Veikkaus Ab [CJEU], C-46/02, 9 September 2004, para. 32.

²⁷ იქვე, para. 38.

²⁸ იქვე, paras. 29-30; The British Horseracing Board Ltd and Others v. William Hill Organisation Ltd [CJEU], C-203/02, 9 November 2004, para. 31.

ტურებიდან გამომდინარე. მოპასუხის მონაცემთა ბაზის 176 ცხრილიდან 139 ცხრილი ვერ მოიძებნა მოსარჩელის მონაცემთა ბაზაში ან შედარება ვერ მოხერხდა ცხრილების სტრუქტურებიდან გამომდინარე. ექსპერტიზის დასკვნის თანახმად, გამოკვლეული და შედარებულია: ცხრილების სახელები, საერთო დასახელების მქონე ცხრილები, სერვერის მიწოდებისათვის საჭირო ცხრილების მონაცემები და მათი შეტანის თანმიმდევრობა. ორივე ბაზაში მონაცემების შესადარებლად ექსპერტიზამ აირჩია ორი მეთოდი: მსგავსი შეცდომების მოძიება და შედარება; ცხრილის მონაცემების დალაგება იდენტიფიკატორის მიხედვით და მონაცემების შეყვანის თანმიმდევრობის დადგენა ამ მეთოდის საშუალებით. დამთხვევები ეხებოდა ინფორმაციას: აბონენტისა და ორგანიზაციის შესახებ; საეკლესიო კალენდრის შესახებ; ქალაქების შესახებ; ქალაქებს შორის მანძილების შესახებ; ქალაქების რეგიონების შესახებ; ქალაქების ტიპების შესახებ; ქვეყნებისა და რეგიონების შესახებ და ა.შ. ზემოაღნიშნული ცხადყოფს, რომ მონაცემთა ბაზებში შეტანილი ინფორმაცია აბონენტების, ორგანიზაციების, სატრანსპორტო საშუალებების, ქალაქების და ა.შ. შესახებ არაა მითითებული კანონის დაცვის ობიექტი და იმ სახის ინფორმაციაა, რაც არ მოითხოვს ინტელექტუალურ-შემოქმედებით საქმიანობას და არ გამოიწვევს ორიგინალობით ანდა არ მოითხოვს არსებითი რესურსების გაღებას.²⁹

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოების შესახებ“ ბერნის კონვენციის მე-2 მუხლის მერვე პუნქტი, რომლის მიხედვითაც, ამ კონვენციით გათვალისწინებული დაცვა არ ვრცელდება დღის ახალ ამბებზე ან სხვადასხვა ფაქტზე, რომელთაც უბრალო პრეს-ინფორმაციის ხასიათი აქვს. ექსპერტიზის დასკვნით, დაემთხვა არა მონაცემთა ბაზის მთლიანი მოცულობა, არამედ ნაწილი. ამდენად, შემდეგი საკითხი, რაც მოითხოვს კვლევას, მდგომარეობს იმაში, თუ რამდენადაა ეს ნაწილი მნიშვნელოვანი. მონაცემთა ბაზის ნაწილის მნიშვნელობა განისაზღვრება როგორც ხარისხობრივი, ასევე რაოდენობრივი მაჩვენებლებით. რაოდენობრივი მაჩვენებლის განსაზღვრაში ყურადსაღებია გამოყენებული მასალის წილი მონაცემთა ბაზის საერთო მოცულობასთან მიმართებით. ხარისხობრივი მაჩვენებლების განსაზღვრაში ყურადსაღებია მონაცემთა ბაზაში გამოყენებული მასალების მნიშვნელობა, როდესაც, მაგალითად, კოპირებული მონაცემები, მიუხედავად მათი სიმცირისა, საკმაოდ მნიშვნელოვან ხასიათს ატარებს. ორივე შემთხვევაში დამამზადებელს გაღებული უნდა ჰქონდეს არსებითი ხასიათის ინ-

²⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ს-1210-1139-2012.

ვესტიცია.³⁰ ამასთან, ასევე მნიშვნელოვანი საკითხი, რაც მოითხოვს კვლევას, მდგომარეობს იმაში, თუ რამდენადაა ეს ნაწილი მნიშვნელოვანი. მონაცემთა ბაზის ნაწილის მნიშვნელობა განისაზღვრება როგორც ხარისხობრივი, ასევე რაოდენობრივი მაჩვენებლებით. რაოდენობრივი მაჩვენებელის განსაზღვრაში ყურადსაღებია გამოყენებული მასალის წილი მონაცემთა ბაზის საერთო მოცულობასთან მიმართებით. ხარისხობრივი მაჩვენებლების განსაზღვრაში ყურადსაღებია მონაცემთა ბაზაში გამოყენებული მასალების მნიშვნელობა, როდესაც, მაგალითად, კოპირებული მონაცემები, მიუხედავად მათი სიმცირისა, საკმაოდ მნიშვნელოვან ხასიათს ატარებენ. ორივე შემთხვევაში დამამზადებელს გაღებული უნდა ჰქონდეს არსებითი ხასიათის ინვესტიცია.³¹

IV. დსსკვნა

საკასაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება საკმაოდ მნიშვნელოვან აქცენტებს აკეთებს მონაცემთა ბაზის სახეობებზე, მათ განსხვავებასა და მნიშვნელობაზე, რომლებიც საჭიროა მონაცემთა ბაზების გამიჯვნისა და შემდეგ საკითხის მოწესრიგება-გადაწყვეტისთვის. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სწორი სამართლებრივი დასაბუთების ორგანიზებისათვის აუცილებელია, განისაზღვროს, რა სახის ინფორმაციისაგან შედგება მონაცემთა ბაზა და როგორ ხდება მისი მოქცევა ბაზაში. ამასთან, მითითებული პირობების განსაზღვრა განაპირობებს მონაცემთა ბაზის სახეობის დადგენას და მხოლოდ ამ სახეობის განსაზღვრის შემთხვევაშია შესაძლებელი მისი სწორი სამართლებრივი შეფასება.

სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა იყო ზედაპირული და სათანადო არგუმენტირების გარეშე. მონაცემთა ბაზა არის ისეთი კატეგორიის საავტორო უფლებებით დაცული ობიექტი, რომელიც სხვადასხვა მოწესრიგებას ითვალისწინებს მისი სახეობების შესაბამისად. სწორედ ამ მიზეზით „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონიც მონაცემთა ბაზებს განასხვავებს, შესაბამისად, აუცილებელია საკითხის არსებობის შემთხვევაში მასში ჩაღრმავება, სათანადო შესწავლა და შეფასება, რაც არც საქალაქო სასამართლოს გაუკეთებია და არც სააპელაციო სასამართლოს. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა დადგინდეს განხორციელდა თუ არა ხარისხობრივი თუ რაოდენობრივი თვალსაზრისით არსებითი ინვესტი-

³⁰ იქვე.

³¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 2 მაისის გადაწყვეტილება №ს-1210-1139-2012.

ცია მონაცემთა ბაზის შემცველობის შეძენის, მოპოვების, დაზუსტების ან წარმოდგენის მხრივ; და კონკრეტულად რაში გამოიხატა არსებითი ინვესტიციის განხორციელება. ამასთან, გარდა ამ ინფორმაციისა, სააპელაციო სასამართლოს უნდა გამოეკვლია მონაცემთა ბაზაში არსებული ინფორმაციის მიღება მოხდებოდა თუ არა სხვა წყაროდან და რა მნიშვნელობის იყო ის ინფორმაცია, რომლის კოპირებაზეც აპელირებს მოსარჩელე მხარე.

იმის გათვალისწინებით, რომ საკასაციო სასამართლომ სააპელაციოს უკან დაუბრუნა გადაწყვეტილება განსახილველად, უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება საკმაოდ დასაბუთებული და სიღრმისეულია. იგი თანმიმდევრულად მიჰყვება საკითხის განხილვას, სწორ საკითხებზე ამახვილებს ყურადღებას და დეტალურად განიხილავს მონაცემთა ბაზის სახეობის შესახებ ინფორმაციას, ექსპერტის დასკვნას, ექსპერტის მიერ შედარებულ ინფორმაციას და ამ უკანასკნელის მნიშვნელობას საკითხის სწორად დადგენისათვის. ამასთან, ყურადღებას ამახვილებს მონაცემთა ბაზის ორივე სახეობის მახასიათებლებზე და არგუმენტაციისათვის მოჰყავს ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოსა და ევროკავშირის დირექტივის ნორმები, რაც მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას უფრო მეტად დასაბუთებულს და სიღრმისეულს ხდის.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ძამუკაშვილი დ., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, თბილისი, 2002
- Hugenholtz P.B., Neighbouring Rights Are Obsolete, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol.50, 2019
- Oriola T. A., Electronic Database Protection and the Limits of Copyright: What Options for Developing Countries, *Journal of World Intellectual Property*, Vol.7, No.2, 2004